

DROTTNINGHOLMSPARKEN PROMENADGUIDE

Lars Wesslau

DROTNINGHOLMSPARKEN PROMENADGUIDE

Lars Wesslau

Författaren är en av grundarna av föreningen Drottningholmsparkens Vänner. Han var föreningens ordförande mellan 2010 och 2016 och är ständig Hedersmedlem i föreningen.

© Lars Wesslau text och bild 2018

ISBN 978-91-977611-0-9

Innehåll

	<u>Sida</u>
Drottningholm	3
Drottningholmsparkens statyer	5
Hur statyerna blev svenska	6
Skulptörerna	7
Gustav III's marmorstatyer	8
Adriaen de Vries' bronsstatyer	2 1
Övriga statyer	3 6
Fler sevärdheter	3 8
Statyer som flyttats	4 5
Statylista med nummer	4 6
Karta med statynummer	4 7

Två promenadförslag

Använd bokens karta och vandra efter statynumren på denna.

Liten tur, cirka 45 minuter:

Staty nr 1-4, 36-39, 40, 41, 5, 6, 7, 10, 48, 49, 15-21, 22, 24 och 34.

Stor tur, cirka 90 minuter:

1-12, 14, Kina slott, 13, Kronan, 48, 49, 15-21, 22, 24, 34, 36-39, 40 och 41.

Drottningholm

Drottningholm grundas

Gustav Vasa skapade genom jordförvärv på Lovön, mellan åren 1531 och 1559, en större sammanhängande egendom för sin och hovets försörjning. År 1559 slogs denna egendom ihop med Torvesunds kungsgård och grunden lades till dagens Drottningholm.

Johan III övertog gården från sin bror Erik XIV och lät uppföra det första slottet på Torvesund, mellan åren 1576 och 1585. År 1581 gav han slottet namnet Drottningholm efter sin drottning Katarina Jagellonica.

Det finns ingen avbildning av det första slottet, vars arkitekt var nederländaren Willem Boy.

Då slottet byggdes, anlades ingen park eller trädgård bortsett från en "nyttoträdgård" norr om slottet. Där barockträdgården och den engelska parken ligger idag, fanns en djurgård där man höll hjortar för jakt. Området var vattensjukt och obrukat fram till borggårdsmuren. En del uthuggningar i skogen förbättrade sikten och framkomligheten för jakt vid slottet.

Barockträdgården

Det första slottet brann år 1661. Året därefter började Hedvig Eleonora, Karl X Gustavs änkedrottning, att planera det nya slottet och anlätade Nicodemus Tessin den äldre som arkitekt. Det nya slottets huvudbyggnad uppfördes runt murarna av det nedbrunna slottet. Arbetet var till största delen avslutat år 1698 då slottskyrkan färdigställdes.

Flera förslag till utformning av trädgården togs fram. Anläggningsarbetet startade på 1680-talet och var i princip färdigt vid änkedrottning Hedvig Eleonoras död år 1715. Resultatet blev en franskt inspirerad barockträdgård, anlagd efter Nicodemus Tessin den yngres ritningar och intentioner.

Under 1750-talet fick slottet sitt nuvarande utseende genom de påbyggnader som gjordes under kung Adolf Fredriks och drottning Lovisa Ulrikas tid. Arkitekt var Carl Hårleman. Kina slott och dess barockträdgård anlades samtidigt.

Engelska parken

Gustav III fick dispositionsrätt till Drottningholm år 1777 efter det att kronan övertagit slottet från änkedrottning Lovisa Ulrika. Kungen började genast utarbeta en plan (Plan du Nouveau Jardin à l'Anglaise) för att anlägga en engelsk park på området norr om barockträdgården.

Gustav III uppdrog år 1781 åt arkitekten Fredrik Magnus Piper, som utbildats i trädgårdskonst i England, att genomföra planerna. Efter stor möda och många kompromisser skapades den nuvarande engelska parken. Under arbetet lade Gustav III ner ett stort personligt intresse på parkens utformning. Parken var nästan färdig år 1787 men helt klar blev den först efter kungens död år 1792.

Nergång och återställande

Efter Gustav III's död förföll Drottningholm under en lång period, ett förfall som inte avbröts förrän Oskar I påbörjade upprustningen av slottet och parken år 1846. Därefter har slottet och parken restaurerats och moderniserats i olika omgångar. Arbetet pågår kontinuerligt och under början av 2000-talet byttes de ursprungliga lindarna i alléerna, från slutet av 1600-talet, ut mot nya lindar. De nya lindarna har drivits upp av sticklingar från de ursprungliga lindarna.

År 1991 upptogs Drottningholms slott, Kina slott, Drottningholmsteatern och slottsparken på Unesco's världsarvslista, som ett erkännande av anläggningens stora kulturhistoriska värde.

Sedan år 1981 är södra delen av Drottningholms slott permanent bostad för kungaparet.

Slottet från öster

Drottningholmsparkens statyer

Drottningholms slott är en av Sveriges förnämsta sevärdheter. Denna guide visar vad som finns att uppleva utanför slottet.

De fyrtonio statyerna i slottsparken är parkens största tillgång tillsammans med parken i sig. De flesta av dessa avbildar gudar och gudinnor ur den grekiska och romerska mytologin som var en levande del av kulturen på 16- och 1700-talen. Kunskapen om den ingick som viktiga beståndsdelar i allmänbildningen. Varje furste av någon betydelse på den tiden skaffade sig statyer med mytologiska motiv som statussymboler till sina samlingar.

De första statyerna ställdes upp i slutet av 1600-talet när drottning Hedvig Eleonora skulle pryda sin nya barockträdgård i tidens anda. Hon kunde då välja ur en förnämlig samling krigsbyten från Prag år 1648 och Frederiksborg i Danmark år 1659. Marmorstatyerna i nischerna på västra fasaden placerades där under 1680-talet. Lejonen på östra sidan av slottet fanns på plats år 1726.

Gustav III beställde år 1783 fjorton marmorstatyer till parken i Drottningholm. Kungen lät hugga dem i Italien efter välkända antika original. De italienska marmorstatyerna ställdes upp mellan åren 1785 och 1792 när den engelska parken anlades. Den lilla bronsstatyn på södra stolpen vid södra parkgrinden, är troligen från 1600-talet. Den placerades där runt år 1890.

Den senast skapade staty som tillförts parken är *Amor med juvelskrinet* av Johan Niclas Byström, som Oskar I och hans gemål Josefina köpte och lät sätta upp på Josefinaholmen under 1850-talet. De tre flodgudarna i Neptunusstatyns sockel, på sjöparterren, placerades där i början på 1900-talet. *Herkules, Nessus och Deianeira*-statyn fick sin nuvarande plats år 2016. Året därpå, 2017, placerades de två amorinerna, avgjutningar, i varsin damm i vattenparterren.

Slottet från väster

Hur statyerna blev svenska

Bronsstatyerna i Drottningholmsparken kom till Sverige som krigsbyten. De flesta är signerade av, eller tillskrivs Adriaen de Vries och var därför eftertraktade av segrarna.

Under slutskedet av trettioåriga kriget, år 1648, under drottning Kristinas regenttid, stormade de svenska trupperna Prag och tog stora mängder krigsbyten. I fredsavtalet fastslogs att föremål som förts bort innan avtalet undertecknats skulle tillfalla den som tagit bytet. Fjorton statyer i Drottningholmsparken kommer från Prag.

Herkules i strid med draken och Häst i trav kom från den tysk-romerske kejsaren Rudolf II:s samlingar. Från den palatsträdgård som anlagts av den katolska sidans största härförare under 30-åriga kriget, Albrecht von Wallenstein, kom Laokoon med söner, Bacchus med satyr, Apollo med båge, Brottare, Venus och Adonis, och Stegrande häst med orm. Därifrån togs också statyn Neptunus med trident och hund och de statyer som omgav honom: Sittande flodgud med kruka, Sittande kvinna med spegel och hund, Sittande flodgud med trident och kruka samt Sittande kvinna med gås. Dygdens seger över Lasten hemfördes också från Prag men det är inte känt varifrån.

Karl X Gustav intog under sitt danska fälttåg, år 1659, Frederiksborgs slott. Den praktfulla fontänen på slottets yttre borggård, som kröntes av *Neptunus med trident*, monterades ner och fördes till Sverige. Tretton statyer därifrån finns i Drottningholmsparken: tre *Najader på delfin*, två *Tritoner*, två *Lejon med mytiska figurer* och tre *Stående flodgudar*, *Amorin med gås* och *Amorin med svan*. Från samma slott kommer *Venus med barn och svan*.

På väg till Rom i november 1783 passerade Gustav III staden Carrara där han besökte Conte del Medicos ateljé. Besöket ledde till en beställning på fjorton kopior av antika statyer för parken i Drottningholm. Den 1 september 1785 anlände större delen av kungens inköp till Stockholm. År 1792 kom örlogsfregatten Bellona till Stockholm med statyerna *Ares Ludovisi* och *Mars*.

Bronsskulpturen *Liten pojke* på södra grindstolpen vid Sjöflygeln samt de två statyerna i nischerna på slottets västra fasad har oklart ursprung. Lejonerna på slottets sjöside antas komma från Frederiksborgs slott som krigsbyte. *Amor med juvelskrinet*, på Josefinaholmen, köptes av kung Oscar I och drottning Josefina i mitten av 1800-talet.

Skulptörerna

Nationalmuseum äger världens största samling av de Vriesstatyer, trettioen stycken. Av bronsstatyerna i Drottningholmsparken har elva signerats av *Adriaen de Vries* och sexton tillskrivs honom. Förutom statyerna i parken finns ytterligare sex statyer på Nationalmuseum.

de Vries föddes i Haag år 1556. Efter utbildning i sitt hemland reste han till Italien, som många av hans landsmän, för att vidareutbilda sig hos de stora skulptörmästarna. Han arbetade flera år hos sin landsman Giam-bologna i Florens.

År 1586 flyttade de Vries till Milano för att arbeta hos skulptören Pompeo Leoni. Vid denna tidpunkt var de Vries välkänd. Han utnämndes år 1587 till hovskulptör hos hertigen av Turin. Två år senare anställdes han vid kejsar Rudolf II´s hov i Prag. År 1595 reste han till Rom för konststudier och året därpå kallades han till Augsburg för att skapa två fontäner, *Herkules dödar Hydran* och *Merkurius och Amor*. Adriaen de Vries knöts åter till Rudolf II´s hov år 1601.

Han verkade i Prag fram till sin död år 1626. De statyer som finns i Drottningholmsparken tillkom under åren i Prag.

Den danske 1600-talsskulptören *Claus Lauridsen* tillskrivs *Venus med barn och svan* vilken ingår i Herkulesfontänen. Lauridsen arbetade ofta i stort format och använde både sten och trä.

Gustav III´s marmorstatyer höggs av okända italienska kopister.

Johan Niclas Byström (1783-1848) var en av de mer namnkunniga svenska skulptörerna under sin livstid. Han utbildades i Sverige med Ser-gel som lärare och arbetade i nyklassicistisk stil. Under långa perioder verkade han i Rom.

Hans mest kända verk är *Den sovande Juno med Herkulesbarnet* från år 1817 som finns i Stockholms slott.

Det finns inga kända uppgifter om vilka som gjort övriga skulpturer i parken.

Gustav III´s marmorstatyer

Förebilderna till de statyer Gustav III valde till Drottningholmsparken var några av hans samtids mest beundrade, antika statyer. Kungens tanke var, att statyerna skulle kunna ses genom lövverken och utgöra en avslutning på långa perspektiv och siktlinjer.

Statyerna placerades i parken mellan åren 1785 och 1792. Två hundra år senare ersattes de, utom lejonen utanför Teatern, av kopior gjutna i cement blandad med marmorkross, då originalen utsatts för vandalisering. De nya kopiorna står på de ursprungliga fundamenten.

”Filosoferna” vid vattnet

Vid östra infarten till slottet finns fyra marmorstatyer. Utmed stranden står i tur och ordning *Herkules*, *Antinous*, *Germanicus* och *Demosthenes*. De fanns tidigare i ”Filosofernas lund” i norra delen av engelska parken (där Faunen nu står) men flyttades år 1955 till sin nuvarande plats som erbjöd ett mer skyddat läge.

Demosthenes

Germanicus

Antinous

Herkules

Herkules Farnese (1)

Herkules var ett av de mest populära motiven för skulptörer under den romerska antiken och finns i många versioner. Han avbildas ofta med ett lejonskinn och en klubba.

Herkules var enligt legenden känd för sin styrka och sitt mod. Han deltog i åtskilliga krig och äventyr, till exempel i Argonauternas jakt på det gyllene skinnets tillsammans med bland andra Jason, Castor och Pollux. Välbekant är att Herkules tvingades utföra tolv bragder åt sin kusin kung Eurystheus, varav en var att döda den flerhövdade draken. Statyn i parken visar en utmattad Herkules som vilar sig efter den elfte bragden, att hämta tre gyllene äpplen från Hesperidernas trädgård. Äpplena håller han i handen bakom ryggen.

Herkules var son till guden Zeus (Jupiter), alla gudars och människors fader, och Alkmene, en vanlig kvinna. Vid sin död upptogs han bland Olympens gudar.

Statyn i parken är en kopia av den mest berömda Herkulesstatyn av alla. Originalen är signerat av atenaren och kopisten Glykon under första århundradet e.Kr.

Den hittades år 1546 vid utgrävningar av kejsare Caracallas termer från tidigt 200-tal e.Kr. Statyn införlivades snart i den romerska furstefamiljen Farneses samlingar.

Sedan Ferdinand IV av Bourbon, kung av Neapel, övertagit Farnesesamlingen genom arv, placerades statyn år 1787 i Museo Archeologico Nazionale i Neapel. Statyn i Neapelmuseet är ungefär dubbelt så stor som Drottningholmsstatyn.

Herkules Farneses förebild, ett förlorat original i brons, anses vara skapad på 300-talet f.Kr. av greken Lysippos, Alexander den stores favoritbildhuggare.

Antinous (2)

Antinous (111-130 e.Kr.) var den romerske kejsaren Hadrianus (76 – 138 e.Kr.) älskare. Han drunknade under oklara förhållanden i Nilen nära byn Besa i Övre Egypten under en resa i Hadrianus sällskap. Hadrianus sörjde Antinous djupt, gudaförklarade honom och lät uppföra flera tempel till hans minne.

Förebilden till *Antinous*-statyn i Drottningholmsparken hittades vid utgrävningar i Rom på 1540-talet och placerades i Vatikanen. Den anses vara en av de mest perfekta av alla antika statyer och har betraktats som en inspirerande förebild av många bildkonstnärer.

Statyn i Vatikanmuseets samling kallas Hermes.

Germanicus (3)

Germanicus-statyns förebild var på 1600-talet placerad i påven Sixtus V's trädgård i Villa Montalto-Negrone i Rom. Originalet köptes år 1685 av den franske kungen Ludvig XIV och placerades i Versailles. Numera finns statyn i Louvremuseet i Paris.

Originalen i Louvren kallas idag "Marcellus som guden Hermes orator". Marcellus var kejsare Augustus brorson och svärson.

Sergel beundrade både personligheten Germanicus och statyn. Han använde skulpturen som förebild för "Axel Oxenstierna och Historien" till Gustav II Adolf-monumentet på Gustav Adolfs torg i Stockholm.

Germanicus (15 f.Kr. – 19 e.Kr.) tillhörde den mäktigaste av alla romerska ätter under tiden strax före och efter första årtusendets början, den julisk-claudiska. Hans styvfarfar var kejsare Augustus (63 f.Kr.- 14 e.Kr.) som var systerbarnbarn till kejsare Julius Caesar (100 - 44 f.Kr.). Germanicus verkade som romersk härförare.

Demosthenes (4)

Förebilden till statyn i Drottningholmsparken anses vara en marmorstaty av *Demosthenes* i Vatikanen. En numera försvunnen bronsstaty, skapad av Polyeuktos, ställdes upp i Athen år 280 f.Kr., fyrtiotvå år efter Demosthenes död. Den antas vara förebild för de kopior som gjorts senare, även den i Vatikanen.

Demosthenes (384 – 322 f. Kr.) var en ledande statsman och vältalare i den självständiga stadsstaten Athen. Han blev en politisk och moralisk förebild för det egna folkets väl och har under perioder setts som en symbol för frihetskamp.

Enligt sägen övade han sin talförmåga och koncentration genom att tala med kiselstenar i munnen vid stranden av det brusande havet.

Solguden på Teaterplan (5)

På Teaterplan intar solguden *Apollo del Belvedere* en central plats. Apollo var solens och ljusets gud och hans syster Diana var månens gudinna. Han var även bågskyttets, medicinens, spåkonstens, musikens och skaldekonstens beskyddare. Apollo var son till Zeus och gudinnan Leto.

Apollo dödade jätteormen Python som gömde sig i Parnassens grottor och därifrån spred skräck bland folket. Ormen sköts med pil och statyn *Apollo del Belvedere* föreställer guden efter segern över ormen.

Förebild till Drottningholmsstatyn är en antik staty som finns i Vatikanmuseet. Denna i sin tur anses gå tillbaka till ett original i brons som tillskrivs Leokares, som verkade under 300-talet f.Kr. Statyn *Apollo del Belvedere* har

under långa tider betraktats som ett av den grekiska antikens förnämsta konstverk.

Det är troligt att statyn på Teaterplan skulle symbolisera Gustav III. Sergel använde Apollostatyn som inspirationskälla när han skapade statyn av Gustav III på Skeppsbron framför Kungliga Slottet i Stockholm.

Två teaterlejon (6 och 7)

På var sida om teaterns Déjeunersalong finns ett *egyptiskt* lejon. Lejonen är de ursprungliga som beställdes år 1783 för den plats där de står idag.

Lejonet är en gammal symbol för makt. Redan på 2000-talet f.Kr. använde kungarna i Mesopotamien dem som ett tecken på sin höga ställning och värdighet.

Lejon har använts i åtskilliga heraldiska sammanhang och återfinns i Sveriges riksvapen.

Södra lejonet

Norra lejonet

Diana (8)

Diana-statyn står på en liten holme i en av dammarna.

Diana, jungfrugudinnan, var jaktens, månens och det vackra mänskenets gudinna. Hon var dotter till Zeus och gudinnan Leto och syster till Apollo.

Det finns många historier om Diana. En är, att hon en natt fick syn på den sovande fåraherden Endymion och försänkte honom i evig dvala för att ostört kunna kyssa honom.

En annan är berättelsen om Aktaion, kungasonen som Diana förvandlade till en hjort sedan han oavsiktligt råkat se Diana och hennes nymfer nakna när de badade. Aktaion flydde i panik efter sin förvandling och slets ihjäl av sina egna jakthundar som straff för sin skymf mot gudinnan.

Faunen (9)

Faunen, som bär en get över vänster axel, står på en äng norr om dammarna vid "Filosofernas lund". På en stubbe intill hänger hans sexpipiga panflöjt.

Statyn placerades av Gustav III vid foten av Munckens kulle, nedanför *Castor och Pollux*-statyn, men flyttades år 1955 för att inte förstöras av regnvatten som föll genom träden runt omkring.

Originalen tillhörde drottning Kristina (1626-1689) medan hon levde i Rom. I hennes palats var *Faunen* placerad i samma rum som *Castor och Pollux*-statyn. Se sidan 18. Idag finns dessa originalstatyer på Pradomuseet i Madrid.

Krigsgudarna

I parken finns krigsguden i två versioner, romarnas *Mars* och grekernas *Ares*. Krigsguden var son till Zeus och hans hustru Hera. På vägen mellan Karusellplan och Kaskaderna står *Mars* intill västra dammen medan *Ares* syns på avstånd på en äng med en klippt gräslabyrinth nära Grindstugan.

Mars (10)

Mars var romarnas mest betydande gud efter Jupiter (Zeus). Enligt en legend var Mars far till Roms två grundare, Romulus och Remus. De romerska legionerna höll Mars högt.

Förutom krigets gud var Mars också vårens och naturens gud. Värmånaden mars var helgad åt honom.

Ares Ludovisi (11)

Ares var inte väl sedd av de andra gudarna då han var våldsam, omedgörlig och blodtörstig. Han var bärsärkarseriets gud. Statyn visar Ares i ett ögonblick av lugn och eftertanke, med en amorin vid sin fot.

Statyns förebild, i marmor, finns i Palazzo Altemps i Rom.

Apollo med lyran (12)

Mitt i teaterboskén, bakom lövteaterns scen, löper en smal passage parallellt med barockparkens mittaxel.

I passagens ände står *Apollo med lyran*. Där håller skaldekonstens beskyddare ett vakande öga på skådespelare och andra som vistas på scenen och i "omklädningsrummen" bland häckarna.

Det berättas att Apollo fick sin lyra av Hermes, Zeus´ och jordegudinnan Maias son och att Apollo i gengäva överlämnade den häroldsstav, omslingrad av två ormar, som symboliserar Hermes. Lyran skapades enligt sägen av Hermes som gjorde hål i båda kanterna på ett sköldpaddsskal och spände linnesträngar mellan dessa. Lyran fick nio strängar till de nio Musernas ära.

Flora Farnese (13)

Flora, ungdomens och blommornas gudinna enligt romersk mytologi, står på Floras kulle mellan slottet och Kina Slott. Floras stora kärlek var Zefyr, den milda västanvinden.

Flora Farnese-statyn fick sin nuvarande plats år 1788 efter att först stått på Munckens kulle. Där ersattes *Flora* av *Castor och Pollux*-statyn som blev en tydligare avslutning på barockträdgårdens mittaxel.

Statyn i parken är gjord efter ett original som hittades år 1546 vid utgrävningarna av Caracallas termer i Rom. Den ingick, tillsammans med *Herkules Farnese*, i den Farnesiska samlingen. Originalen är ett romerskt arbete från 100-talet e.Kr. Det bygger på en atensk förebild från 400-talet f.Kr. som föreställer Afrodite (Venus). Det romerska originalet finns sedan år 1787 i Museo Archeologico Nazionale i Neapel. Statyn i Neapel är dubbelt så stor som den i Drottningholm.

Flora kan bara ses på avstånd då statyn står inom slottets avspärning. Parkens ursprungsstaty finns i Orangeriet vid Ulriksdals slott.

Tvillingarna på kullen (14)

Högst uppe på Munckens kulle, vilken avslutar barockträdgårdens mitt-axel, står en staty som anses föreställa tvillingarna *Castor och Pollux* samt, i litet format, gudinnan Persefone, underjordens härskarinna. Tvillingarna var söner till Leda och svanen, den förklädde guden Zeus. Som resultat av sin förbindelse med Zeus fick Leda ett ägg ur vilket tvillingarna föddes. Sköna Helena, som var orsaken till det Trojanska kriget, var tvillingarnas syster.

Castor var känd för sin skicklighet att tämja och sköta hästar medan Pollux var en skicklig boxare. De betraktades som beskyddare av sjömän och resenärer och deltog i argonauternas resa och andra krigsäventyr. Castor dog i strid och på Pollux enträgna begäran gick Zeus med på att de växelvis fick leva i Olympen och i underjorden. Enligt en annan sägen placerade Zeus dem på himlen som stjärnbilden Tvillingarna.

Den ursprungliga tanken var att statyn skulle placeras i ett tempel högst uppe på Munckens kulle. Templet skulle vara öppet med två murpelare på slottssidan och sex kolonner i halvcirkelform under ett tak på andra sidan.

Statyn är en kopia av en romersk skulpturgrupp med sengrekisk förebild. Originalen finns i Pradomuseet i Madrid. Den, liksom *Faunen*, ägdes av drottning Kristina medan hon bodde i Rom.

Det är oklart om skulpturen verkligen föreställer Castor och Pollux. Den kallas idag därför San Ildefonso-gruppen efter det slott i Spanien där den först placerades innan den fördes till Pradomuseet.

Adriaen de Vries´ bronsstatyer

De bästa platserna för en överblick av bronsstatyerna är dels vid trappan nära barockträdgårdens främsta prydnad, *Herkulesfontänen*, och dels på sjöparterren på slottets östra sida.

Tjugofem av de tjugosju bronsstatyerna i parken är gjorda av eller tillskrivs den nederländske skulptören Adriaen de Vries. de Vriesstatyerna har ett oskattbart kulturellt och ett betydande ekonomiskt värde. År 1989 såldes de Vriesstatyn *Jonglerande man* på auktionshuset Sotheby´s i London för 6.2 miljoner pund, motsvarande 65.6 miljoner kronor. Den statyn är något mindre än de minsta statyerna i parken.

Herkulesfontänen (15-19)

Herkulesfontänen ritades av Nicodemus Tessin den yngre och uppfördes år 1687.

Herkules i strid med draken, på toppen av fontänens fundament, tillskrivs Adriaen de Vries.

Fyra kvinnofigurer omger Herkules statyn. De är tre *Najader på delfin* av Adriaen de Vries och, på nordvästra hörnet av fontänen, *Venus med barn och svan*. Den senare tillskrivs den danske skulptören Claus Lauridsen. Se nästa sida.

Najad med skära och Najad med druvor (17 och 16)

Venus med barn och svan och Najad med snäckskal (18 och 19)

Flodgud och Sittande kvinna 1 (20 och 21)

I södra hörnet av muren intill Herkulesfontänen står statyn *Sittande kvinna med gås*, i norra *Sittande flodgud med trident och kruka*. En gravyr av slottet från parksidan utförd år 1692 visar att statyerna har bytt plats och att de haft sina ansikten vända mot varandra, vilket är en mer tilltalande placering.

Laokoon med söner (22)

Adriaen de Vries förebild till statyn *Laokoon med söner* är den antika staty av Laokoon som hittades vid utgrävningar i Rom år 1506 och som sedan placerades i Vatikanen. Statyn fick sin plats när broderiparterren anlades år 1684.

Laokoon med söner beskriver den händelse som avgjorde det Trojanska kriget.

En källa berättar att grekerna efter tio års belägring av Troja hade lämnat den berömda trähästen, i vars buk krigare gömt sig, på stranden. Hästen sades vara ett offer till gudinnan Athena för att ge grekerna en säker hemresa. Trojanerna, som var osäkra på vad de skulle göra med hästen, övervägde olika möjligheter: förstöra den eller ta in den i staden.

Prästen Laokoon i Troja, som anade oråd, var på väg att lyckas övertala sina landsmän att inte ta in hästen i staden när gudinnan Athena, som stödde grekerna, sände två giftiga ormar som dödade Laokoon och hans två söner.

Statyn visar det ögonblick då ormarna från havet dödar Laokoon och hans två söner. Efter deras död drogs hästen in i Troja och grekernas lyckades erövra staden med hjälp av soldaterna i hästens buk.

Neptunus med trident och hund (23)

Neptunus med trident och hund färdigställdes år 1627, året efter Adriaen de Vries död.

Statyn har stått på samma plats i parken sedan år 1684.

Neptunus (Poseidon) var son till titanerna Kronos och Rhea. Hans bröder var Zeus och Pluto (Hades). Efter att de tre bröderna hade besegrat sin far Kronos i en häftig strid och störtat honom och de andra titanerna ner i mörkrets rike, delade de världen mellan sig.

Zeus fick himlen, Neptunus havet och Pluto underjorden med dödsriket. Gemensamt fick de tre gudarna jorden och Olympen.

Neptunus hade tridenten, treudden, som kännetecken. Hästen, som var hans skapelse, var även hans heliga djur. Också delfinen stod honom nära, *Neptunus med trident och hund* färdigställdes år 1627, året efter Adriaen de Vries död.

Statyn har stått på samma plats i parken sedan år 1684.

Bacchus med ung satyr (24)

Det finns ingen känd förebild till parkens Bacchusstaty men motivet var populärt under 1600-talet. Adriaen de Vries kan ha hämtat inspiration från Michelangelos Bacchusstaty som står i Bargellomuseet i Florens.

Bacchus med ung satyr har funnits på samma plats sedan år 1684.

Dyrkan av guden Bacchus (Dionysos) var vitt spridd. På sina vandringar genom världen åtföljdes han av stora sällskap med människor och mytiska naturväsen, som nymfer och satyrer. Där Bacchus med vännen drog fram, uppstod yppig växtlighet och stort överflöd.

Bacchus ansågs ha lärt människorna att göra vin. Han representerade vinets rusande och välgörande inverkan på människor. Vin eggade fantasin och Bacchus ansågs därför vara en inspiratör för skalden.

Bacchus gemål var prinsessan Ariadne från Minos. Som bröllopsgåva fick hon en gyllene krona täckt med ädelstenar. När Ariadne dog kastade Bacchus enligt sägnen upp kronan i skyn och ädelstenarna förvandlades till stjärnor (Norra Kronan) intill Herkules stjärnbild.

Bacchus var son till Zeus och Semele, dotter till staden Tebes grundare kung Kadmos.

Apollo med båge (25)

En inspirationskälla till Adriaen de Vries *Apollo med båge* kan ha varit statyn *Apollo del Belvedere* i Vatikanen. En kopia av den senare finns på Teaterplan intill slottet i Drottningholm.

Apollo med båge placerades år 1684 vid södra trädgårdsgrinden intill broderiparterren.

Tritonerna (26 och 27)

Två av de tre tritonstatyerna som förts till Sverige från Frederiksborg placerades år 1686 i var sin bassäng i broderiparterren närmast slottet.

Den tredje tritonstatyn förvarades ursprungligen vid Karlbergs slott. Den försvann därifrån men återfanns senare i Stockholm, inköptes och donerades på 1950-talet av en privatperson till svenska staten. Statyn är numera utlånad till Rijksmuseum i Holland. En kopia finns på Nederländska ambassadens gård i Stockholm.

Triton var son till Poseidon (Neptunus) och Amfritite. Han beskrivs ofta som hälften människa och hälften fisk och ansågs vis och klok med förmåga att sia om framtiden. Han kunde även ändra skepnad som det behagade honom. När Poseidon behövde en trumpetare var det Tritons uppgift.

2 7

2 6

Brottare (28)

Brottning har sedan de första olympiska spelen år 776 f.Kr. ansetts som en förnäm idrottsgren och använts som motiv av skulptörer i alla tider. Någon känd förebild till Adriaen de Vries staty *Brottare* finns inte men den kan föreställa två greker från antiken.

Statyn står sedan år 1685 på broderiparterren intill borggårdsmuren.

Venus och Adonis (29)

Venus och Adonis har funnits på broderiparterren intill borggårdsmuren, sedan år 1685.

När Venus hade förälskat sig i den vackre jägaren Adonis lämnade hon Olympen och sin svartsjuka älskare, krigsguden Ares, för att vara nära Adonis. Kärlekshistorien fick ett hastigt slut. Adonis dödades under jakt av ett vildsvin, som i själva verket var den försmäddade älskaren Ares i en annan skepnad.

Statyn i parken visar en lyckligare stund då Adonis förärar Venus ett ofarligt byte, en hjort.

Venus var romarnas vår- och blomstergudinna. En sägen berättar att Venus föddes ur havets skum och upptogs bland gudarna för sin stora skönhet skull. Enligt en annan legend var hon dotter till Zeus och titankvinnan Dione.

Venus var mor till Amor, kärlekens gud, som ses med båg och pil.

Enligt en romersk legend var Venus även mor till Aeneas, grundaren av det romerska riket. Julius Caesars familj ansåg att de stammade från Aeneas. Därför uppmuntrades Venusdyrkan livligt under Julius Caesars tid.

Merkurius och Viktoria (30 och 31)

Statyerna *Merkurius som håller en krona över ett lejon* och *Viktoria som håller en krans över ett lejon* finns på norra respektive södra sidan av stora trappan till broderiparterren. En tredje lejonstaty, *Fredens genius som håller en krona över ett lejon*, finns i Museum de Vries på Drottningholm. Tidigare har *Fredens genius* och *Viktoria* stått på var sin sida om *Hedvig Eleonoras grind* medan *Merkurius* fanns vid balustradens ände närmast *Teatern*.

Viktoria

Merkurius

Flodgud och Sittande kvinna 2 (32 och 33)

På var sin sida av stora trappan till broderiparterren ses två statyer på balustraden som stått på samma plats sedan 1690-talet.

På södra sidan finns *Sittande kvinna med spegel och hund*. Statyn kallades länge Salacia. Hon var enligt romersk mytologi Neptunus hustru samt dimmans och fuktens gudinna.

Mitt emot Salacia ses *Sittande flodgud med kruka*. I äldre förteckningar kallas statyn Nereus.

Nereus var en vis och klok person som hade siargåva och förmåga att ändra skepnad. Han och Doris var föräldrar till vattengudinnorna Neriderna. Amfitrite, en av Neriderna, var enligt grekisk mytologi Poseidons hustru.

Hästarna (34 och 35)

Hästsulpturer var populära under 1500- och 1600-talen. Adriaen de Vries har gjort *Stegrande häst med orm* och *Häst i trav*.

I Drottningholmsparken stod hästarna i början av 1700-talet på var sin sida om södra porten till trädgården.

De hästar som idag pryder balustraden mot broderiparterren är avgjutningar som satts upp på 1990-talet.

Originalen till *Häst i trav* finns i Nationalmuseum medan originalet till *Stegrande häst med orm* finns i Museum de Vries.

Neptunus med trident (36)

Neptunus med trident placerades på en hög vit marmorsockel vid sjöparterren i början av 1700-talet. Ursprungligen planerades ett mer praktfullt arrangemang med Neptunus överst på en kolonn i fontänen Kronan. Den tanken fick skrinläggas på grund av dåliga tider.

I början av 1900-talet uppfördes dagens trekantiga sockel med nischer för tre mindre statyer.

Den fontän i Frederiksborg som kröntes av *Neptunus med trident* symboliserade den danske kungen, Kristian IV´s makt och Danmarks position som den starkaste sjönationen i Norden. Fontänen fördes som krigsbyte till Sverige år 1659. Nederlaget mot Sverige medförde att Danmark förlorade sjöherraväldet över Östersjön.

Tre stående flodgudar (37-39)

Stående flodgud med kruka i tre versioner tillfördes parken i början på 1900-talet samtidigt som *Neptunus med trident* fick en ny sockel.

Gudarna anses visa mannens åldrar. Flodguden med ett spjut i höger hand beskriver ungdomen, medan den med en åra bakom ryggen beskriver mannaåren. Guden som håller i sitt skägg symboliserar ålderdomen.

Ungdomen (37)

Mannaåldern (38)

Ålderdomen (39)

Dygdens seger över lasten (40)

Statyn *Dygdens seger över Lasten* har under åren tolkats på olika sätt och haft olika namn. Sin nuvarande identitet som allegori fick statyn under 1900-talet.

Enligt en gravyr av parken från år 1692 var statyn placerad på muren mellan *Neptunus med trident och hund* och *Sittande kvinna med gås* på västra sidan av slottet. Därefter har den återfunnits på flera platser i parken innan den placerades på slottets östra sida.

Herkules, Nessus och Deianeira (41)

Denna staty placerades ut på nuvarande plats år 2016 från Nationalmuseums förråd. Statyn visar när Herkules stoppar kentauren (hästmänniskan) Nessos från att röva bort hans hustru Deianeira.

Senast utplacerade de Vriesstatyer är *Amorin (Herkules) med orm* och *Amorin med gås* som ses i varsin damm i vattenparterren. Dessa två kommer ursprungligen från Frederiksborgsfontänen.

Amorin (Herkules) med orm
(42)

Amorin med gås (43)

Övriga statyer

I nischerna på slottets västra fasad finns två äldre marmorstatyer, en *Efeb* (44), och en *Herkules (Farnese)*, (45). Det är oklart varifrån de kommer.

En besökare år 1688 angav att statyerna i nischerna var krigsbyten från Prag och att de föreställde Herkules och Apollo. Det finns även teorier om att drottning Kristina köpte dem till sin skulptursamling.

De båda statyernas torser är antika och har senare kompletterats. Efebens huvud är ett antikt ungdomsporträtt av den romerske kejsaren Caracalla, (Marcus Aurelius Severus Antoninus, 186-217 e.Kr.).

Efeb (44)

Herkules (45)

Lejonen utanför slottets östra entré har funnits där sedan början av 1700-talet. De antas komma från Frederiksborgs slott.

Södra Entrélejonet (46)

Norra Entrélejonet (47)

Amor med juvelskrinet (46) är en marmorstaty från mitten av 1830-talet av skulptören Johan Niclas Byström. Den köptes av kung Oskar I och drottning Josefina drygt tio år senare och placerades på Josefinaholmen. *Amor med juvelskrinet* (48) är den senast skapade staty som tillförts Drottningholmsparken.

På södra grindstolpen vid Sjöflygeln finns en mindre bronskulptur, *Liten pojke* (49). Dess härkomst är obekant liksom skulptören, men den anses vara ett 1600-talsverk. Den placerades på grindstolpen omkring år 1890.

Fler sevärdheter

Östra infarten till slottet går förbi *Högvaktsflygeln*, tidigare Slottsstallet, vars äldsta delar är från 1730-talet. Infarten slutar vid Teaterplan med *Apollo del Belvedere* i centrum. *Teatern* ritades av Carl Fredrik Adelcrantz och invigdes år 1766. Teaterplan omges av fyra paviljonger. *Hovmarskalksflygeln* och *Drottningens paviljong*, från Gustav III's tid, ligger närmast parken. Mitt emot ses *Jakt-* och *Kyrkpaviljongerna* som byggdes på 1760-talet under drottning Lovisa Ulrikas tid.

Hovmarskalksflygeln

Jaktpaviljongen

Drottningens paviljong

Kyrkpaviljongen

Högvaktsflygeln

Vid norra entrén till slottsträdgården, från Teaterplan, finns drottning *Hedvig Eleonoras grind* med förgyllt monogram. Grinden ritades år 1695 av Johan Härleman. En motsvarande grind finns vid södra entrén. Grindarna tillverkades under åren 1697-99.

Hedvig Eleonoras grind

Söder om slottets borggård ligger två mindre byggnader, *Sjöflyglarna*. De uppfördes i mitten av 1750-talet av Louisa Ulrika.

Sjöflyglarna och södra parkgrinden

Östra infarten till slottet

Det gamla schweizeriet från 1880-talet, vid östra infarten till slottet, som kallas *Karamellan*, är från och med år 2009 Drottningholms nya besökscentrum.

Där finns butik, biljettförsäljning och information om slott och trädgård samt servering. *Karamellan* fick sin nuvarande exteriör vid en ombyggnad år 1903.

Karamellan

Kaskaderna, det stora vattenspelet som avslutar vattenparterren, anlades mellan år 1685 och 1705. De revs helt år 1822, eftersom de aldrig fungerade. Under Gustav VI Adolfs tid återuppfördes *Kaskaderna* i förenklad form och togs i bruk år 1961. Bild på nästa sida.

Kaskaderna

Fontänen Kronan är vackert placerad mellan slottet och *Munckens kulle*. Den anlades under åren 1695-1703 men lades senare igen och återställes samtidigt som *Kaskaderna*.

Fontänen Kronan

Norr om *Kronan*, på *Monumentholmen*, i en av dammarna, ses fundamentet till det som skulle ha blivit ett äreminne över Gustav III.

Svanhuset

På en annan holme finns en liten paviljong från mitten av 1800-talet, *Svanhuset*, där man tidigare förvarade parkens svanar under vintern. Vid norra lindalléns slut ligger *Grindstugan*, som byggdes åren 1846-7. Vid den fanns en gång i tiden den ena av de två bommar som måste passeras när man körde förbi slottet via allén. Den andra bommen fanns vid *Högvaktsflygeln*.

Grindstugan

Götiska tornet från år 1792 reser sig högt på sin kulle och ses vida omkring. Tornet ritades av Louis Jean Desprez på uppdrag av Gustav III.

Kina slott

Kina slott, i parkens västra del, är ritat av Carl Fredrik Adelcrantz och stod färdigt år 1769. Det ersatte ett lusthus av trä i kinesisk stil som drottning Lovisa Ulrika överraskades med på sin 33-årsdag den 24 juli 1753.

Vid sidan av uppfarten till Kina slott ligger några mindre byggnader som uppfördes under 1750- och 60-talen. Till höger ligger *Confidencen* och *Silverkammaren*, och mitt emot *Konungens paviljong* och *Biljarden*. Den senare är sedan 1950-talet inredd som svarvkammare med Adolf Fredriks svarv- och snickarverktyg.

Kungens paviljong

Confidencen

Silverkammaren

Den lusthusliknande byggnaden intill *Konungens paviljong* är ett fågelhus, *Voljären*.

Voljären

Nära *Kina slott* ligger *Vakttältet*, i turkisk eller romersk stil. Det användes som förläggning för den vaktstyrka som fanns till hands då kungen använde *Kina slott*. Byggnaden är ritad av Carl Fredrik Adelcrantz och stod färdig år 1782.

Vakttältet

Mellan *Kina slott* och *Flora*-statyn finns fem gravstenar, minnen över kungliga hundar. De ligger vid den ek som planterades år 1768 av Gustav III:s syster, den då 15-åriga prinsessan Sofia Albertina.

Nära gravarna finns en torrlagd *damm* från år 1758. *Dammen* fylldes under en period med Mälarevatten för att driva Herkulesfontänen. Intill dammen fanns på 1700-talets mitt ett nu försvunnet menageri.

I *Kinaskogen*, söder om *Kina slott*, ligger konstnären *Evert Lundquists ateljé* i en f.d. transformatorstation. *Konstnärsbostaden*, intill ateljén, var tidigare maskinistens bostad.

Ateljé

Vid slottets sydöstra strand uppfördes *Badhuset* år 1792, på beställning av hertig Karl, Gustav III:s bror.

Badhuset

Längre bort utefter samma strand ligger *Fiskarstugan* och *Jägarbostället*, från tidigt 1800-tal.

Husen på Kantongatan uppfördes mellan åren 1753 och 1765. Inledningsvis användes de för olika hantverk, bland annat som smedjor av olika slag och sidenbandsfabrik. Mot 1770-talets slut hade allt hantverk avvecklats och husen har därefter använts som bostäder och förråd. Kantongatan inspirerade Elsa Beskow när hon illustrerade sina böcker om Tant Brun, tant Grön och tant Gredelin.

Kantongatan

Norr om Ekerövägen ligger *Hvilan*, en italienskinspirerad villa, som skyntas från vägen mellan *Grindstugan* och *Kantongatan*. Huvudbyggnaden med sina två flyglar byggdes på 1790-talet för Gustav III:s balettmästare, Louis Gallodier. Arkitekt var Louis Jean Desprez.

Hvilan

Byggnaden med höga kolonner norr om Ekerövägen är den gamla ståthållarbostaden som allmänt

kallas *Hemmet*. Den uppfördes år 1778 och arkitekt anses vara Carl Christopher Gjörwell.

Hemmet

Mitt emot infarten till slottet ligger Drottningholmsmalmen, ett litet samhälle med blandad bebyggelse.

Byggnaderna utmed Ekerövägen kallas *Långa raden*. De innehåller mest bostäder men har tidigare haft andra funktioner vilket framgår av husens namn.

Närmast Kärsön vid vattnet ligger *Hertigarnas stall*, ritat av Carl Fredrik Adelcrantz och uppfört år 1782. Norr om detta, intill vattnet, ligger *Stenvärdshuset*. Det är från 1700-talets första hälft med en stengrund från 1500-talet.

Stenvärdshuset och Hertigarnas stall

Därefter följer *Kavaljershuset*, det längsta huset i *Långa raden*. Det användes som bostad för hovfunktionärer under Gustav III´s tid. Husets ursprungliga del är från början av 1700-talet, medan den västra delen byggdes till under 1800-talets början.

Det tredje huset i *Långa raden*, *Apotekshuset*, anses vara ritat av Gustav III och byggdes år 1788-90.

Kanslihuset och Apotekshuset

Det fjärde huset i *Långa raden*, med portik, är *Kanslihuset*. Det anses vara ritat av Carl Fredrik Adelcrantz och är uppfört under 1780-talet. Efter *Kanslihuset* ligger *Inspektorsbostaden* och *Minerva*.

Inspektorsbostaden

Minerva

Bakom *Långa Raden*, vid Malmbacken ligger *Museum de Vries*, inrymt i ett gammalt stall.

Museum de Vries

Statyer som flyttats

Av de fyrtionio statyer som finns i parken står trettiofem på sina ursprungliga platser. De flesta av dessa finns på broderiparterren och i engelska parken.

De flesta bronsstatyerna i parken idag är moderna avgjutningar. Originalen finns i Museum de Vries eller hos Nationalmuseum där de är bättre skyddade mot väder och vind.

Från början fanns ännu fler bronsstatyer i parken. Några av dessa smältes ner år 1719 och användes för att gjuta två nya klockor till kyrkan på Munsö.

En staty av Adriaen de Vries har flyttats från parken. Fredens genius med krona och ett lejon finns nu i Museum de Vries.

De två amorinerna (nygjutna kopior) har år 2017 åter placerats på sina ursprungliga platser i varsin damm i vattenparterren.

Tritonerna står idag på sina ursprungliga platser. De fanns under en tid i Herkulesfontänen.

Venus och Adonis med amorin stod tidigare på slottets östra sida men har flyttats till Nationalmuseum. Statyn tillskrivs den nederländske skulptören Hans Mont (ca. 1545 - efter 1582). Det antas att statyn togs till Sverige år 1648 från de kejserliga samlingarna i Prag.

Sju marmorstatyer har flyttats under åren. Flora Farnese placerades först på Munckens kulle men ersattes tidigt av Castor och Pollux-statyn.

Ares-statyn flyttades under 1800-talets början från vägen mellan Karusellplan och Mars-statyn.

År 1955 fick fem statyer nya platser. Faunen flyttades till "Filosofernas lund" (vid Ekerövägen) från foten av Munckens kulle och de fyra statyerna i "Filosofernas lund" placerades vid uppfarten till slottet.

Statylista

Statynummer och namn	Sida
1. Herkules Farnese	9
2. Antinous	10
3. Germanicus	11
4. Demosthenes	12
5. Apollo del Belvedere	13
6 och 7. Teaterlejon	14
8. Diana	15
9. Faunen	16
10. Mars	17
11. Ares Ludovisi	17
12. Apollo med lyran	18
13. Flora Farnese	19
14. Castor och Pollux	20
15. Herkules i strid med draken	21
16. Najad på delfin med druvor i handen	22
17. Najad på delfin med sädesax och skära	22
18. Najad på delfin med snäckskal i handen	22
19. Venus med barn och svan	22
20. Sittande flodgud med trident och kruka (MdV)	22
21. Sittande kvinna med gås (MdV)	22
22. Laokoon med söner (MdV)	23
23. Neptunus med trident och hund (MdV)	24
24. Bacchus med ung satyr (MdV)	25
25. Apollo med bäge (MdV)	26
26. Triton, sittande, blåser i snäckskal - håller med en hand	27
27. Triton, sittande, blåser i snäckskal - håller med båda händerna	27
28. Brottare (MdV)	28
29. Venus och Adonis (med hjort över axlarna) (MdV)	29
30. Merkurius med krona och ett lejon.	30
31. Viktoria (Pax) med krans och ett lejon.	30
32. Sittande flodgud med kruka (Nereus)	31
33. Sittande kvinna med spegel och hund (Salacia)	31
34. Stegrande häst med orm (MdV)	32
35. Häst i trav (NM)	32
36. Neptunus med trident (MdV)	33
37. Flodgud, med kruka, spjut i höger hand. Ungdomen. (MdV)	34
38. Flodgud, med kruka, håller i skägget. Ålderdomen. (MdV)	34
39. Flodgud, med kruka, åra bakom ryggen. Mannaåldern. (MdV)	34
40. Dygdens seger över Lasten, allegori	35
41. Herkules, Nessus och Deianeira	35
42. Amarin(Herkules) med orm, söder (NM)	36
43. Amarin med gås, norr (NM)	36
44. Efeb i nisch på slottets västra fasad	36
45. Herkules Farnese i nisch på slottets västra fasad	36
46 och 47. Entrélejon, vid slottets östra entré	37
48. Amor med juvelskrinet	37
49. Liten pojke	37

(MdV) Originalen finns i Museum de Vries, Drottningholm

Karta med statynummer

Karta med statynummer

ISBN 978-91-977611-0-9